

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jana Svatoně, soudce zpravodaje Milana Hulmáka a soudkyně Daniely Zemanové o ústavní stížnosti stěžovatelky **X. Y. (jedná se o pseudonym)**, zastoupené JUDr. Lucíí Hrdou, advokátkou, sídlem Vinohradská 343/6, Praha 2, proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. února 2025 č. j. 67 To 19/2025-290 a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 5. listopadu 2024 č. j. 14 T 144/2023-238 v rozsahu výroků, jimiž se stěžovatelka podle § 229 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), odkazuje se zbytkem nároku na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních, za účasti **Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 3**, jako účastníků řízení, a **Městského státního zastupitelství v Praze a Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 3**, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 20. února 2025 č. j. 67 To 19/2025-290 a rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 5. listopadu 2024 č. j. 14 T 144/2023-238 byla v rozsahu výroků, jimž se stěžovatelka podle § 229 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), odkazuje se zbytkem nároku na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních, porušena ústavně zaručená práva stěžovatelky podle čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Tato rozhodnutí se v uvedeném rozsahu ruší.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti věci a obsah napadených rozhodnutí

1. Stěžovatelka se ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, domáhá zrušení usnesení Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 3 (dále jen „obvodní soud“) z důvodu tvrzeného porušení čl. 7 odst. 1, čl. 10 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

2. Z obsahu ústavní stížnosti a vyžádaného soudního spisu se podává, že obviněný byl shledán vinným ze zločinu znásilnění podle § 185 odst. 1 alinea druhá, odst. 2 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Obětí tohoto trestného činu byla stěžovatelka. Ta se v adhezním řízení domáhala náhrady nemajetkové újmy, kterou jí soudy přiznaly pouze zčásti. Nyní posuzovaná ústavní stížnost směřuje proti těm výrokům (resp. jejich částem) rozhodnutí trestních soudů, jimiž byla stěžovatelka se zbytkem svého adhezního nároku odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. Pro plné pochopení věci je však nutno ve stručnosti popsat také průběh řízení a obsah rozhodnutí vydaných před i po přijetí napadených rozhodnutí obvodního a městského soudu.

4. Obvodní soud prvním rozsudkem ze dne 29. 2. 2024 č. j. 14 T 144/2023-182 obviněného zprostil obžaloby, protože neměl za prokázané, že se skutek, pro který byl obžalován, stal. Tento skutek měl spočívat – stručně řečeno – v tom, že tehdy devatenáctiletý obviněný donutil tehdy patnáctiletou stěžovatelku k pohlavnímu styku i přes její verbální nesouhlas (vyjádřen slovy „ne, já nechci“), zneužívaje jejího stavu bezbrannosti, který si navodila požitím kombinace několika typů omamných a psychotropních látek (extáze, ketamin, oxykodon).

5. Městský soud svým prvním usnesením ze dne 30. 5. 2024 sp. zn. 68 To 150/2024 prvostupňový rozsudek zrušil a věc vrátil soudu k novému projednání a rozhodnutí z důvodu procesních pochybení.

6. Obvodní soud napadeným – v pořadí druhým – rozsudkem stěžovatele shledal vinným ze spáchání zločinu znásilnění, jak byl popsán výše, za který mu uložil trest odnětí svobody ve výměře dvou let s podmíněným odkladem na zkušební dobu v délce dva a půl roku. Současně mu uložil, aby stěžovatelce coby poškozené uhradil nemajetkovou újmu ve výši 20 000 Kč; se zbytkem adhezního nároku stěžovatelku odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních. *Výrok o vině* obviněného odůvodnil tím, že ačkoli stěžovatelka byla pod vlivem několika drog, jejichž účinek nelze přesně určit, měla zachovalou schopnost zapamatovat si a v základních rysech popsat skutkový děj a okolnosti, za nichž došlo ke znásilnění. Znalkyně u stěžovatelky nezjistily důvody k podání účelové výpovědi. Současně znalkyně dospěly k závěru, že u stěžovatelky došlo ke zhoršení dříve existujících úzkostných a depresivních příznaků, sociálnímu stažení, přechodnému zhoršení studijního prospěchu a fungování ve škole, narušení osobnostního a emočního vývoje, narušení pocitu bezpečí a emoční nepohodě. Stěžovatelce byla diagnostikována posttraumatická stresová porucha. Stěžovatelčina výpověď byla podle soudu podpořena také výpověďmi jejích kamarádů. Obvodní soud naopak odmítl jako nevěrohodná tvrzení obviněného, že se stěžovatelkou měl dobrovolný romantický pohlavní styk, kterého se stěžovatelka aktivně a bez nátlaku účastnila, pročež své trestní stíhání nechápe a byl kvůli tomu nucen vyhledat pomoc v organizaci Bílý kruh bezpečí. Jde-li o *výrok o trestu*, soud přihlédl k tomu, že obviněný nemohl s ohledem na okolnosti věci vědět, že stěžovatelka není zletilá; stěžovatelka se chovala lehkovážně a navzdory poměrně závažným následkům u ní potíže postupně odeznívají; obviněný neměl záznam v rejstříku trestů ani v evidenci přestupků, vedl řádný život a studoval vysokou školu; od spáchání trestného činu navíc uplynula již delší doba. S ohledem na to soud dospěl k závěru, že postačí uložení nižšího podmíněného trestu odnětí svobody. Jde-li o *výrok o náhradě nemajetkové újmy*, soud ve stručnosti poznamenal, že stěžovatelkou požadovanou částku 200 000 Kč považuje za nepřiměřeně vysokou, neboť „nelze přehlédnout . . . , že poškozená k vytvoření podmínek, které umožnily spáchání trestného činu, sama přispěla svým chováním. Její psychické problémy také postupně odeznívají, jednání (obviněného – pozn.) proto nelze přisuzovat žádné fatální následky. Aktuálně je poškozená v životě funkční, dokončuje studium střední školy, zlepšily se její vztahy s rodiči, pomáhá jí psychoterapie, kterou podstupuje. Soud proto požadovanou náhradu nemateriální újmy poškozené přiměřeně snížil, a to na 1 / 10 jí uplatněného nároku.“

7. Městský soud napadeným – v pořadí druhým – usnesením zamítl všechna odvolání. Měl za to, že vina obviněného byla prokázána bez důvodných pochybností. Ve stručnosti zopakoval skutkové a právní závěry prvostupňového soudu, s nimiž se ztotožnil,

a v podrobnostech na ně odkázal. Uložený trest považoval za přiměřený. Jde-li o adhezní nároky, soud měl za to, že jednání obviněného sice významně zasáhlo do přirozených práv stěžovatelky, avšak nebylo prokázáno, jakou konkrétní měrou se promítlo do dalšího rozvoje její posttraumatické stresové poruchy; stěžovatelka totiž trpěla psychickými obtížemi i před spácháním trestného činu. Přiznanou částku proto považoval za přiměřenou.

8. Posledně uvedená rozhodnutí obvodního a městského soudu stěžovatelka napadla svou první ústavní stížností. Ústavní soud ji ale usnesením ze dne 8. 7. 2025 sp. zn. I. ÚS 1718/25 odmítl pro nepřípustnost, konkrétně pro předčasnost, protože zjistil, že obviněný v mezidobí podal dovolání, o němž ještě nebylo rozhodnuto.

9. Nejvyšší soud posléze – ústavní stížností nenapadeným – usnesením ze dne 18. 9. 2025 sp. zn. 4 Tdo 773/2025 odmítl dovolání obviněného proti výroku o vině a trestu.

II.

Obsah ústavní stížnosti

10. Stěžovatelka poukazuje na to, že v řízení před obecnými soudy měla postavení zvlášť zranitelné oběti ve smyslu § 2 odst. 4 písm. c) zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Soudy (zejména prvostupňový soud, jehož rozhodnutí bylo následně potvrzeno odvolacím soudem) na jedné straně postavily svá rozhodnutí o vině obviněného na tom, že jeho jednání způsobilo stěžovateli celou řadu závažných psychických obtíží, avšak na druhé straně při rozhodování o adhezním nároku vyšly z toho, že její psychické problémy postupně odeznívají, pročež jednání obviněného „nelze přisuzovat žádné fatální následky“. Soudy navíc výši přiznaného zadostiučinění odůvodňovaly tím, že stěžovatelka sama přispěla požitím drog k vytvoření podmínek, které umožnily spáchání trestného činu. Stěžovatelka má proto za to, že napadená rozhodnutí jsou nelogická, bagatelizují dopady trestného činu na její život a přenášejí na ni odpovědnost za utrpenou újmu. Přiznané zadostiučinění ve výši 20 000 Kč neodráží skutečný rozsah utrpení, které stěžovateli jednání obviněného způsobilo, a nereflektuje skutečnost, že znásilnění je nejzávažnějším trestným činem proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. S ohledem na to, že stěžovatelka byla zvlášť zranitelnou obětí, by v navazujícím občanskoprávním řízení mohlo dojít k její další viktimizaci, jež by prohloubila újmu primární. To ve světle judikatury Ústavního soudu nelze akceptovat. Stěžovatelka má rovněž za to, že soudy pochybily při stanovení, od kterého momentu je obžalovaný v prodlení, tedy od kdy má stěžovatelka nárok na zákonné úroky z prodlení. Ve výše uvedeném spatřuje porušení svého základního práva na nedotknutelnost osoby a soukromí, na ochranu lidské důstojnosti a na spravedlivý proces.

III.

Vyjádření účastníků a vedlejších účastníků řízení a replika stěžovatelky

11. Obvodní soud uvedl, že v průběhu nalézacího řízení byla respektována stěžovatelčina procesní práva. Závěr, že jednání obviněného mělo pro stěžovatelku závažné důsledky, které však postupně odeznívají, má oporu v provedeném dokazování. Totéž lze konstatovat o závěru soudu, že stěžovatelka svým chováním přispěla k vytvoření podmínek vedoucích ke spáchání trestného činu. Nejde o libovůli soudu nebo o vybočení ze zásady volného hodnocení důkazů. Obvodní soud proto navrhuje zamítnutí ústavní stížnosti.

12. Městský soud se k ústavní stížnosti nevyjádřil.

13. Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 3 (dále jen „obvodní státní zastupitelství“) ani Městské státní zastupitelství v Praze (dále jen „městské státní zastupitelství“) nevyužilo svého práva vyjádřit se k ústavní stížnosti. Oba vedlejší účastníci pouze poznamenali, že napadená rozhodnutí považují za zákonná a ústavně konformní.

14. Stěžovatelka v replice opakuje, že obvodní soud přenáší odpovědnost za trestný čin z pachatele na oběť, když snížení přiznané náhrady nemajetkové újmy spojuje s úvahou, že stěžovatelka přispěla ke vzniku situace umožňující spáchání trestného činu. Taktéž rozporuje tvrzení obvodního soudu, že následky způsobené trestným činem u ní postupně odeznívají. Jednak provedené důkazy prokazují opak, jednak je stěžovatelce kladeno k tíži, že se snaží svou situaci řešit (např. prostřednictvím psychoterapie) a fungovat v životě navzdory závažným následkům.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

15. Ústavní stížnost byla podána oprávněnou stěžovatelkou, jež byla účastnicí řízení, v nichž byla vydána napadená rozhodnutí. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s požadavky plynoucími z § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu.

16. Jde-li o otázku včasnosti a přípustnosti ústavní stížnosti, Ústavní soud poznamenává, že stěžovatelka podala svou první ústavní stížnost proti rozhodnutí obvodního a městského soudu v dvouměsíční lhůtě stanovené § 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu. Tato ústavní stížnost však byla Ústavním soudem odmítnuta pro předčasnost (usnesení sp. zn. I. ÚS 1718/25), neboť v té době běželo u Nejvyššího soudu řízení o dovolání obviněného. V odůvodnění uvedl, že po skončení dovolacího řízení stěžovatelce nebude nic bránit v podání nové ústavní stížnosti.

17. Stěžovatelka podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, nemohla podat dovolání a nebyla ani účastnicí dovolacího řízení. S ohledem na rozhodnutí o stěžovatelčině první ústavní stížnosti, jakož i na skutečnost, že svou druhou ústavní stížnost podala ve dvouměsíční lhůtě po rozhodnutí v dovolacím řízení, je nutno tuto ústavní stížnost považovat za včasnou. Opačný postup by znamenal odepření spravedlnosti (*denegatio iustitiae*) a byl by porušením čl. 36 odst. 1 Listiny (srov. usnesení ze dne 18. 9. 2024 sp. zn. I. ÚS 2475/24, ze dne 10. 1. 2025 sp. zn. II. ÚS 2853/24). Ústavní stížnost je současně přípustná, neboť posledním procesním prostředkem nápravy, který stěžovatelka měla k dispozici, bylo odvolání. Nebyla povinna napadnout také rozhodnutí Nejvyššího soudu.

V.

Upuštění od ústního jednání

18. Ústavní soud podle § 44 zákona o Ústavním soudu dospěl k závěru, že by ústní jednání nepřispělo k dalšímu objasnění věci. Nekonání ústního jednání odůvodňuje i skutečnost, že Ústavní soud nepovažoval za potřebné provádět dokazování.

VI.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

19. Stěžovatelka napadá rozhodnutí trestních soudů o adhezním nároku na náhradu nemajetkové újmy, kterou coby zvláště zranitelná oběť trestného činu (poškozená) utrpěla v důsledku znásilnění.

20. Trestní soudy shledaly, že obviněný se na stěžovatelce dopustil trestného činu znásilnění podle § 185 odst. 1 alinea první, odst. 2 písm. a) trestního zákoníku. Toto rozhodnutí je pravomocné a obviněný jej nenapadl ústavní stížností. Ústavní soud se proto zaměří pouze na to, zda bylo rozhodnutí obecných soudů o adhezním nároku stěžovatelky ústavně konformní.

VI. 1.

Obecné principy

21. Adhezní řízení je nedílnou součástí trestního řízení. Sleduje však specifický účel, a to rozhodnutí o uplatněných občanskoprávních nárocích poškozeného na náhradu škody, odčinění nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, jež obviněný trestným činem způsobil, resp. získal (§ 43 odst. 3 trestního řádu). Ačkoli tedy trestní soudy rozhodují o adhezním nároku poškozeného v rámci trestního řízení podle trestního řádu, rozhodují podle hmotněprávních norem z oblasti soukromého práva o občanskoprávních nárocích poškozených vůči obviněnému (srov. Grívna, T., Šámal, P., Válková, H. a kol. *Oběti trestných činů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 271, bod 8).

22. Navzdory všem specifikům proto jde o horizontální vztah mezi obviněným a poškozeným coby osobami soukromého práva, v němž základní práva jednotlivců prozařují normami podústavního práva (náleze ze dne 22. 1. 2025 sp. zn. IV. ÚS 2118/24, bod 27). Při výkladu a aplikaci těchto norem jsou soudy povinny pečlivě zvažovat dotčená základní práva, ústavní hodnoty a principy, protože pouze tak mohou dostát svým povinnostem podle čl. 4 Ústavy [náleze ze dne 5. 12. 2012 sp. zn. IV. ÚS 444/11 (N 200/67 SbNU 573), bod 15]. Soudy mají povinnost hledat a volit tu interpretaci norem podústavního práva, která je ústavně konformní a v největší možné míře šetří práva dotčených osob [náleze ze dne 10. 3. 2009 sp. zn. IV. ÚS 1106/08 (N 52/52 SbNU 519), bod 24]. Tato povinnost ústavně konformní interpretace norem podústavního práva upravujících adhezní řízení je o to naléhavější, že podle ustálené judikatury Ústavního soudu na postavení poškozeného „nelze (...) nazírat jakožto na doplňkové, bez něhož by se poškozený stejně ochrany všech svých právem uznaných zájmů domohl (typicky uplatněním adhezního nároku v řízení ve věcech občanskoprávních), a ohledně něhož by tedy bylo možno vždy uzavřít, že mu v trestním řízení žádná ochrana základních práv či svobod nepřísluší (...)“ [náleze ze dne 8. 8. 2017 sp. zn. Pl. ÚS 32/16 (N 139/86 SbNU 369; 345/2018 Sb.), bod 67].

23. Ochrana soukromé sféry jednotlivce je v Listině roztržena mezi několik vzájemně se doplňujících článků (zejm. čl. 7 odst. 1, čl. 10, čl. 12 a čl. 13). To však nelze přeceňovat, neboť „při výkladu jednotlivých základních práv, která jsou zachycením práva na soukromí v jeho různých dimenzích tak, jak je uvádí Listina, je nezbytné respektovat účel obecně chápáného a dynamicky se vyvíjejícího práva na soukromí jako takového, resp. je třeba uvažovat o právu na soukromý život v jeho dobové celistvosti“ [náleze ze dne 22. 3. 2011 sp. zn. Pl. ÚS 24/10 (N 52/60 SbNU 625; 94/2011 Sb.), bod 31].

24. Autonomie v sexuální oblasti je jedním z nejnítěnějších aspektů soukromé sféry jednotlivce a neodmyslitelnou součástí lidské důstojnosti, jež je komplementárně chráněna

čl. 7 a 10 odst. 1 Listiny (nález sp. zn. IV. ÚS 2118/24, bod 30; Husseini, F., Bartoň, M., Kokeš, M., Kopa, M. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 339). Psychická a fyzická integrita jednotlivce je chráněna v celé své šíři prostřednictvím čl. 7 odst. 1 Listiny, přičemž zásahem do tohoto základního práva není jenom způsobení zranění nebo jiného zhoršení (resp. absence jinak očekávatelného zlepšení) zdravotního stavu, nýbrž také způsobení bolesti a utrpení, včetně utrpení duševního [nález sp. zn. II. ÚS 2379/08; nález sp. zn. IV. ÚS 855/24, bod 8]. Sexualizované násilí představuje taktéž závažný zásah do lidské důstojnosti podle čl. 10 odst. 1 Listiny (srov. např. nález ze dne 24. 7. 2024 sp. zn. IV. ÚS 855/24, body 8 a 18; nález sp. zn. II. ÚS 3003/20, body 26 až 30). V závažných případech může sexualizované násilí představovat dokonce i zásah do práva jednotlivce nebýt podroben nelidskému nebo ponižujícímu zacházení podle čl. 7 odst. 2 Listiny (nález sp. zn. II. ÚS 527/23, body 61 až 62).

25. Právo na náhradu újmy je integrální součástí a extenzí práva na zachování lidské důstojnosti a tělesné a duševní integrity jednotlivce. Ústavní soud v této souvislosti uvedl, že „*v náhradě jakékoli újmy, a to i újmy na zdraví, je zapotřebí vidět i jakési pokračování práv. Skrze uplatnění nároku na náhradu újmy pokračuje subjektivní právo (...) nebo právní statek či hodnota (...), z jehož porušení škoda vzešla*“ [nález ze dne 9. 1. 2014 sp. zn. III. ÚS 2253/13 (N 3/72 SbNU 41), bod 35; srov. také nález ze dne 9. 2. 2021 sp. zn. II. ÚS 1564/20 (N 26/104 SbNU 319), bod 18; nález ze dne 3. 8. 2021 sp. zn. II. ÚS 3003/20 (N 137/107 SbNU 131), bod 29; nález sp. zn. IV. ÚS 855/24, bod 9, a další]. Stát je totiž povinen podniknout náležité kroky k zajištění efektivní ochrany základního práva na zachování lidské důstojnosti a fyzické a psychické integrity jednotlivce. To zahrnuje povinnost vytvořit a efektivně uplatňovat zákonný a institucionální rámec odrazující od porušování uvedených základních práv. K tomuto účelu mohou sloužit jak nástroje občanskoprávní (včetně povinnosti nahradit způsobenou újmu), tak v některých případech i nástroje správního nebo trestního práva [přiměřeně srov. nález ze dne 10. 12. 2019 sp. zn. II. ÚS 2149/17 (N 206/97 SbNU 206), body 36 až 38].

26. Nepříznání adhezního nároku – ať už v důsledku opomenutí soudu rozhodnout o něm, nebo v důsledku ústavně problematického odkázání poškozených na občanskoprávní řízení – může vést ke vzniku sekundární újmy, která dále prohlubuje újmu primární (nález sp. zn. IV. ÚS 2637/23 ze dne 20. 3. 2024, bod 18). Trestním soudům bylo svěřeno rozhodování o adhezních nárocích poškozených právě proto, aby poškozený mohl dosáhnout uspokojení svých nároků již v trestním řízení a nemusel podstupovat řízení občanskoprávní. Nutnost domáhat se náhrady újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení v občanskoprávním řízení totiž může být u určitých skupin obětí spojeno s opětovným prožíváním nepříjemných či traumatizujících zážitků a vznikem tzv. sekundárního traumatu (nález sp. zn. IV. ÚS 855/24, bod 12). To platí zejm. u zvláště zranitelných obětí ve smyslu § 2 odst. 4 zákona o obětech trestných činů (nález sp. zn. IV. ÚS 2118/24, bod 36).

27. Při odkazování poškozených na řízení ve věcech občanskoprávních musejí trestní soudy zvážit, do jaké míry bude v rámci tohoto řízení naplněn účel ochrany obětí trestných činů. V rámci občanského soudního řízení totiž bude oběť znovu konfrontována s pachatelem trestné činnosti, což může v konečném důsledku vést k sekundární viktimizaci a k rezignaci oběti na další uplatňování svých práv (nález sp. zn. IV. ÚS 855/24, bod 12; nález ze dne 31. 5. 2024 sp. zn. II. ÚS 2099/23, bod 15).

28. Nad rámec shora uvedeného Ústavní soud dodává, že u zásahů do lidské důstojnosti a osobní integrity v důsledku sexualizovaných trestných činů není možné zajistit nápravu uvedením do původního stavu. Ačkoliv nemožnost naturální restituce není u nemajetkové

újmami ničím neobvyklým [například F. Melzer s odkazem na německou právní doktrínu uvádí, že u nemajetkové újmy je „*naturální restituce, je-li z povahy věci možná, (...) přípustná vždy. Je však třeba připustit, že často možná nebude*“, viz Melzer, F., Tégel, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018, s. 44], u shora uvedených typů zásahů je navrácení do původního stavu nemožné, zejména kvůli bolesti nebo duševnímu utrpení, které oběť prožívá. Z téhož důvodu často nebude postačovat zadostiučinění ve formě pouhé omluvy nebo projevení lítosti ze strany pachatele, ač jejich význam nelze v obecné rovině marginalizovat. Poskytnutí peněžitého zadostiučinění za újmu vzniklou v důsledku sexualizované trestné činnosti tak bude často – byť ne nutně bezvýjimečně – nezbytné k tomu, aby byla základním právům oběti poskytnuta náležitá ochrana ze strany soudů, jak jim ukládá čl. 4 Ústavy [srov. nálezy sp. zn. IV. ÚS 855/24, bod 18; nálezy ze dne 12. 4. 2016 sp. zn. I. ÚS 2315/15 (N 64/81 SbNU 99), bod 65].

29. Při určování spravedlivé výše peněžitého zadostiučinění je pak nutno zvážit všechny relevantní okolnosti případu – zejména to, která základní práva oběti byla zasažena, závažnost zásahu, formu zavinění, druh utrpěné újmy a dopady trestného činu do života oběti [v podrobnostech přiměřeně srov. nálezy ze dne 6. 3. 2012 sp. zn. I. ÚS 1586/09 (N 43/64 SbNU 491), body 33 až 25]. Jako významné vodítko mohou posloužit rozhodnutí soudů v jiných srovnatelných případech (nálezy sp. zn. IV. ÚS 2118/24, bod 39).

VI. 2.

Aplikace obecných principů na posuzovanou věc

30. Napadená rozhodnutí soudů o adhezních nárocích, jimiž byla stěžovatelka odkázána se zbytkem svého nároku na řízení ve věcech občanskoprávních, ve světle uvedených obecných principů neobstojí.

31. Ústavní soud vyšel z toho, že trestní soudy shledaly obviněného vinným ze spáchání trestného činu znásilnění na tehdy patnáctileté stěžovatelce. Ten ji podle trestních soudů – stručně řečeno – donutil k penetrativnímu pohlavnímu styku, ač s tím stěžovatelka nesouhlasila a ač obviněný věděl, že požíla drogy (MDMA, oxykodon a xanax) ovlivňující její schopnost bránit se.

32. Úvodem Ústavní soud připomíná, že zásah do osobnostních práv oběti je imanentním důsledkem trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, bylo-li jejich spáchání v trestním řízení prokázáno (nálezy sp. zn. IV. ÚS 855/24, bod 18; nálezy sp. zn. II. ÚS 297/22, bod 31; nálezy sp. zn. I. ÚS 1222/22, bod 33; nálezy sp. zn. II. ÚS 3003/20, bod 30). To pochopitelně nachází svůj odraz i v oblasti rozhodování o nárocích obětí na náhradu nemajetkové újmy. Občanský zákoník jim totiž v těchto případech v nejobecnější rovině přiznává právo na náhradu újmy na jejich přirozených právech, a to i pokud by nebyl prokázán žádný další z nároků na náhradu nemajetkové újmy (nálezy sp. zn. IV. ÚS 2118/24, bod 44; viz § 2956 a § 2971 občanského zákoníku).

33. Ústavní soud ve své judikatuře také vyložil, že obětem v těchto případech může náležet také zadostiučinění za prožitou duševní útrapy, tj. za psychickou nemajetkovou újmu krátkodobějšího, resp. spíše netrvalého charakteru (nálezy sp. zn. IV. ÚS 855/24, bod 18; viz § 2956 občanského zákoníku). Na prokazování jejich vzniku přitom nelze klást stejně vysoké požadavky jako na prokazování újmy na (duševním) zdraví. Závěr o jejich vzniku lze učinit i na základě jiných důkazů než lékařských zpráv nebo znaleckých posudků, kupříkladu na základě přesvědčivých a konzistentních výpovědí oběti o tom, co v důsledku trestného

činu prožívala a jaký to mělo dopad na její psychiku (nález sp. zn. IV. ÚS 2118/24, body 43 a 47; nález sp. zn. IV. ÚS 855/24, bod 18; přiměřeně srov. také nález II. ÚS 297/22, bod 31).

34. V neposlední řadě náleží obětem také zadostiučinění za újmu na zdraví, vznikla-li (§ 2958 občanského zákoníku). K újmě na zdraví může dojít zásahem do jeho fyzické i psychické (duševní) složky. Ustanovení čl. 7 odst. 1 Listiny přitom poskytuje oběma složkám zdraví jednotlivce rovnocennou ochranu [nález ze dne 9. 7. 2009 sp. zn. II. ÚS 2379/08 (N 157/54 SbNU 33), bod 11]. Judikatura Ústavního soudu současně akceptuje, že újma na duševním zdraví (např. ve formě posttraumatické stresové poruchy) je zpravidla trvalejšího charakteru a při jejím prokazování je namíste trvat na předložení lékařských zpráv, znaleckého posudku či jiných obdobných důkazů.

35. Stěžovatelka ve svých podáních k trestním soudům tvrdila jak zásah do svých základních (v terminologii občanského zákoníku přirozených) práv v nejobecnější rovině, tak vznik duševních útrap a újmy na zdraví (viz např. stěžovatelčino připojení se s nárokem na náhradu nemajetkové újmy podle § 43 odst. 3 trestního řádu ze dne 8. 1. 2024, č. l. 146 a násl. soudního spisu). Popisovala, že došlo k podstatnému snížení kvality jejího života – dle svých slov mívá flashbaky, nedokáže navázat bližší partnerský vztah, cítí se nekomfortně i v běžných životních situacích, prožívá pocity zbytečnosti, má špatné sebehodnocení, trpí psychosomatickými bolestmi a zažívá disociativní stavy. Uváděla také, že podle lékařských zpráv i znaleckého posudku došlo k nezanedbatelnému zhoršení jejího psychického stavu a existujících duševních obtíží, jakož i ke vzniku posttraumatické stresové poruchy. Stěžovatelka poukazovala na totéž i ve svých pozdějších podáních, zejm. v odvoláních proti prvnímu i druhému rozsudku obvodního soudu. Vznik duševních útrap a újmy na duševním zdraví dokládala také četnými lékařskými zprávami a znaleckým posudkem.

36. Ostatně pokud jde o znalecký posudek z odvětví psychologie a psychiatrie, trestní soudy všech stupňů (tj. včetně Nejvyššího soudu, jehož rozhodnutí není ústavní stížností napadeno) ho považovaly za jeden ze stěžejních důkazů o vině obviněného. Soudy měly za to, že tento znalecký posudek potvrzoval věrohodnost stěžovatelčiny svědecké výpovědi a prokazoval závažnost dopadů trestného činu do její osobní sféry. Konkrétně v napadeném rozsudku obvodního soudu mj. stojí, že podle tohoto znaleckého posudku u stěžovatelky došlo v důsledku trestného činu „*ke zhoršení intenzity a četnosti příznaků smíšené úzkostné a depresivní poruchy. Posttraumatická stresová porucha se projevuje zhoršením dříve existujících úzkostných a depresivních příznaků, nutkavým vybavováním prožitých událostí, sociálním stažením a vyhybavým situacím, které připomínají vyšetřovanou událost. Tato porucha vznikla v důsledku dané události. U poškozené došlo ... k narušení emočního a osobnostního vývoje. Trvá u ní narušený pocit bezpečí, emoční nepohoda, flešbaky, vyhybavé chování. Přejíždě došlo ke zhoršení fungování ve škole, zhoršení prospěchu. Z důvodu psychických obtíží je v péči psychiatra a užívá psychofarmaka. Doba léčby psychických poruch je individuální, řádově se jedná obvykle o měsíce až roky léčby. Poškozená vykazuje příznaky viktimizace*“. Trestní soudy také vycházely ze svědeckých výpovědí stěžovatelčiny kamarádů, podle nichž měla stěžovatelka den po činu plakat a být značně rozrušená, což také *prima facie* potvrzovalo tvrzení stěžovatelky, že v důsledku trestného činu prožívala intenzivní duševní útrapy.

37. Tyto skutečnosti a úvahy trestních soudů se však pohříchu nepromítly do rozhodování o adhezních nárocích stěžovatelky. Trestní soudy naopak poměrně nelogickým způsobem část stěžovatelčiny adhezních nároků přehlédly a další část těchto nároků relativizovaly. Konkrétně, prvostupňový soud uvedl, že stěžovatelčiny „*psychické problémy ... postupně odeznívají, jednání obžalovaného proto nelze přisuzovat žádné fatální následky. Aktuálně je stěžovatelka v životě funkční, dokončuje studium střední školy, zlepšily se její vztahy s rodiči, pomáhá jí psychoterapie, kterou podstupuje*“ (bod 43 napadeného rozsudku obvodního soudu). Odvolací soud nad

rámec toho dodal, že „*nesporně se jedná o významný zásah do jejího soukromí, do práva na nedotknutelnost, lidskou důstojnost, do práva svobodného rozhodování v sexuální oblasti atd. Na druhé straně bylo nutno brát v úvahu, že nebylo prokázáno, jakou konkrétní měrou se jednání obžalovaného promítlo do dalšího rozvoje posttraumatické stresové poruchy poškozené, která prokazatelně trpěla psychickými problémy již před posuzovanou událostí.*“

38. Tyto závěry se jeví jako neúplné a nadto nekonzistentní a vnitřně rozporné. Žádný z trestních soudů se nevyjádřil k tomu, zda a příp. v jaké výši stěžovatelce přiznal zadostiučinění za samotný zásah do jejích základních (přirozených) práv podle čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 1 Listiny, jehož vznik je imanentním důsledkem trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (vč. trestného činu znásilnění), a za prožité duševní útrapy, které stěžovatelka popisovala a dokládala mj. lékařskými zprávami. Z odůvodnění napadených rozhodnutí se jeví, že soudy se zabývaly pouze otázkou vzniku újmy na stěžovatelčině zdraví (obvodní soud navíc patrně jenom otázkou ztížení společenského uplatnění stěžovatelky coby jednoho z aspektů újmy na zdraví). I v rámci těchto úvah se však trestní soudy nepochopitelně odchýlily od vlastních závěrů stran toho, jaký dopad měla podle znaleckého posudku posuzovaná trestná činnost do oblasti stěžovatelčina duševního zdraví, a tento dopad bagatelizovaly jako nikoli fatální či stěží přesně určitelný. Závěry soudů stran toho, že dopady trestného činu u stěžovatelky postupně odeznívají, navíc nekorespondují s tím, jak situaci vnímá a popisuje stěžovatelka.

39. Z odůvodnění napadených rozhodnutí taktéž není zřejmé, na základě jakých úvah trestní soudy dospěly k tomu, že přiměřeným zadostiučiněním za uvedenou nemajetkovou újmu je zrovna 1/10 stěžovatelkou požadované částky (tj. částka 20 000 Kč z požadovaných 200 000 Kč). Tento závěr spíše vyvolává dojem, že trestní soudy při svém rozhodování upřednostnily jednoduchost výpočtu výše přiznaného zadostiučinění před důsledným posouzením míry opodstatněnosti *všech* adhezních nároků stěžovatelky. V této souvislosti je nutné odmítnout závěr obvodního soudu, že důvodem snížení má být, že poškozená přispěla k vytvoření podmínek, které umožnily spáchání trestného činu, neboť takový závěr odpovídá typickým kritizovaným stereotypům hledajícím vinu za znásilnění u jeho oběti (náleze ze dne 11. 3. 2025, sp. zn. III. ÚS 2083/23, bod 44).

40. Nad rámec uvedeného je rovněž vhodné podotknout, že přijetí odsuzujícího rozsudku, v němž je vyslovena vina jednotlivce ze spáchání určitého trestného činu, je – resp. by měla být – výsledkem složitého procesu posuzování důkazů a hledání rovnováhy mezi vesměs negativními a procesními povinnostmi státu ve vztahu k obžalovanému (včetně mj. presumpce nevinny a z ní plynoucí zásady *in dubio pro reo* ve smyslu čl. 40 odst. 2 Listiny) a vesměs pozitivními povinnostmi státu ve vztahu k obětem trestného činu (v podrobnostech viz náleze ze dne 5. 2. 2026 sp. zn. II. ÚS 3039/24, bod 34). Pokud však trestní soudy učiní na základě svého vnitřního přesvědčení závěr o tom, že obžalovaný je vinen ze spáchání určitého trestného činu, nemohou své případné přetrvávající pochybnosti o vině „kompenzovat“ tím, že oběť odkážou s jejími adhezními nároky na náhradu újmy zcela nebo z převážné části na řízení ve věcech občanskoprávních.

VII. Závěr

41. Ústavní soud na základě výše uvedeného konstatuje, že nedůvodné odkázání stěžovatelky se zbytkem jejího adhezního nároku na řízení ve věcech občanskoprávních by ji mohlo vystavit riziku sekundární viktimizace a vést k dalšímu porušování jejích základních práv.

Toto riziko je u stěžovatelky obzvláště vysoké, neboť i v řízení před trestními soudy jí bylo přiznáno postavení zvláště zranitelné oběti. Trestní soudy to však nijak nereflektovaly, čímž porušily její právo na zachování lidské důstojnosti podle čl. 10 odst. 1 Listiny a na zachování osobní integrity podle čl. 7 odst. 1 Listiny.

42. Stěžovatelčina ústavní stížnost je důvodná. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a napadené výroky rozsudku obvodního a městského soudu zrušil [§ 82 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

43. Trestní soudy se budou v dalším řízení muset ve světle shora naznačených principů vypořádat se všemi adhezními nároky stěžovatelky a posoudit, jaká výše zadostiučinění se jeví s ohledem na konkrétní skutkové okolnosti věci jako spravedlivá a přiměřená. Jako vodítka jim mohou posloužit rozhodnutí soudů v jiných obdobných případech. Ústavní soud však nijak nepředjímá, jakou konkrétní částku mají trestní soudy stěžovatelce přiznat. V rámci toho se soudy budou muset vypořádat také otázkou, od jakého momentu stěžovatelce náleží úrok z prodlení.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně 23. dubna 2026

Jan Svatoň
předseda senátu